

This entry is part 3 of 3 in the series Karel Veliký - Gottfried Benn: Esoterický lyrik a rasový vizionář

Karel Veliký - Gottfried Benn: Esoterický lyrik a rasový vizionář

Gottfried Benn: Esoterický lyrik a rasový vizionář, část 1

Gottfried Benn: Esoterický lyrik a rasový vizionář, část 2

Gottfried Benn: Esoterický lyrik a rasový vizionář, část 3

Totalitarismus - triumf formy

„Proces, o kterém hovořím, není ničím jiným než konzervativní revolucí takového rozsahu, jaký evropské dějiny dosud neznají. Jejím cílem je f o r m a , nová německá skutečnost, na níž by se mohl podílet celý národ.“

Hugo von Hofmannstahl, řeč *Spisovatelství jako duchovní prostor národa*, 1927.

Benn je oproti Hofmannstahlovi nejméně do roku 1930 přesvědčen, že bílá rasa jako celek dospěla do svého posledního stádia (*Fazit der Perspektiven*, 1930). Převládá u něj negativní společenská kritika (*Urgesicht*, 1929) a vysloveně vědomí zániku (*Saison*, 1930) jako u Oswalda Spenglera.

Masy vláčené funkcionalitou bez vyššího smyslu jsou amorfní – beztvaré, ošklivé. Na svých obrazech je zachycují Rudolph Schlichter (*Hausvogteiplatz*, 1926) **[9]** nebo Otto Dix (*Großstadt-Tryptychon*, 1927/29). Dokonce i ty nejkonkrétnější síly jako stát a společnost se nedají uchopit substanciálně, všude jen provoz o sobě, všude jen proces jako takový. Skutečnost je kapitalistický pojem: jsou to parcely, průmyslové výrobky, zápis hypotéky,

všechno, co se dá označit cenovkami a trochu na tom vydělat. Duch v ní žádnou skutečnost nemá. Nicota, prázdnota (= nihilismus), karikatury, grotesknost – takový je výsledek po čtyři sta let („od Descarta“) uskutečňované „epochy rozumu“.

Co zůstává tvůrčí, je často chorobně abnormální („bionegativní“): dílčím faktorem v celkovém psychologickém komplexu, který nazýváme genialitou, je psychopatický prvek. Ostatně mezi génii Západu (Abendland) jsou Goethe nebo Rubens se svou harmonickou vyrovnaností spíše výjimkou (*Problém geniality*, 1930).

Zákon formy jako jistiny v nejistotě je toliko zbraní jednotlivců, kteří jsou mezi všemi troskami ještě schopni pohybu mezi oběma světy: všedního dne a jeho převýšení (transcendence). Těch, kteří hledají a vytvářejí si jinou skutečnost a vlastní prostor („zónu“) ve společenském chaosu, kteří se v jeho nejtupějším materialismu snaží vydobýt si nějaký základ *bytí*, nějakou pořádací vizi.

Od roku 1931 však Benn pomalu vyciťuje obrat, „obratník časů“ (Zeitenwende), nové perspektivy. Načrtl je v eseji *Postnihilistické úvahy* o rok později:

„Leccos poukazuje k tomu, že stojíme před rozhodujícím antropologickým obratem, banálně řečeno – vnitřek se překládá do vnějšku, zbytky druhové substance proudí do utváření, síly se převádějí do struktur. Tímto směrem přece ukazuje moderní technika a moderní architektura – prostor se už nepojímá filosoficko-pojmově jako v kantovské epoše, nýbrž dynamicko-expresivně; pocit prostoru se už nesbírá v lyrickém osamění, nýbrž je projektován, vyrolován, kovově realizován.“

Takové věty mají blízko k Jüngerovu „Dělníkovi“ (1932). Zbytky druhové substance (Německo je rezervoárem bílé rasy) chtějí v ý r a z a zmocňují se přitom techniky, zatímco civilizace se obsahově vrací zpět k mýtu, když proti patologické intelektualizaci („progresivní cerebrace“) staví r i t u á l , neboť „v prožitku se člověk už v pravdě nachází uvnitř světa, nemusí ho pojmově převyšovat“ (Goethe). „Biologicky jdeme vstříc novému probuzení mýtu“, věští Benn a vyzývá „nechat všechny ztracené hodnoty měšťanské epochy (novověk) ztracené a všechny vyzpívané hodnoty teistické epochy (středověk) vyzpívané. Před námi už přece leží úplně j i n ý č l o v ě k a úplně jiný cíl: vložení celé tragiky nihilistického prožitku do formálních a konstruktivních sil ducha, tvořivé pěstění morálky a metafyziky formy, která je pro Německo zcela nová. Cesta od nihilismu povede přes estetično k nové etice (Řeč v Akademii, 1932).

Perspektivu nového s t y l u (= styl je to, co charakterizuje epochy) **[10]**

tedy otevírá konvergence:

– „nicoty“, která se silou domáhá formy („artistika“, viz *Problémy lyriky*); **[11]**

– formálna, jehož sílu zakládá hloubka (tzn., že síla proudí z té nejpůvodnější části

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

antropologické substance, z „archaických“ částí mozku); **[12]**

- historicky proměnlivého obsahu vnikajícího do tohoto formálního principu: totiž moderní techniky jako dominantního výrazu progresivní celebrace (intelektualizace).

Podmínkou pravého stylu je trvání forem. Nositelem a zároveň hlavním výrazem nového stylu proto bude nový typ člověka, jehož biologické formy by mu měly zajistit stabilitu na tisíciletí. Možnost jeho uskutečnění spatřuje jedině v totalitním státě. Nejprve bude totiž třeba vyloučit nevhodný materiál (sterilizace). Pak vhodným výběrem vylepšit stávající. Celé obyvatelstvo projde bodovým systémem **[13]** a na základě jeho vyhodnocení budou doporučovány, schvalovány a zakazovány sňatky. V roce 1960 by tak 80% státní správy mohlo být již v rukou potomků vzešlých z doporučených manželství pod dohledem státu (Duch a duše budoucích generací, 1933). „Povstání krve“, pěstění rasy („rozum ve službě mýtu“), vítězství nad penězi, překonání protikladu umění a života. To jsou důvody, proč Gottfried Benn vítá Třetí říši jako „radikální průnik starých substanciálních vrstev do moderního světa“ a možnost „pravé renesance německého národa“ i bílé rasy vůbec. Hans-Dieter Balsler vidí jako nejdůležitější důvod pro Bennovo přihlášení se k národnímu socialismu „nepřeslechnutelně vyslovenou touhu po novém člověku“ (*Das Problem des Nihilismus im Werke Gottfried Benns*, Bonn 1965, s. 113), jak ji ilustrují i četná výtvarná díla tohoto období, např. Beobachter Fritze Klimsche nebo SS Wache Ferdinanda Staegera. Nešlo přitom o hraní s možnostmi, jež by se nedaly nijak naplnit – spojené materialismy, marxistický a plutokratický, se však ukázaly silnějšími, „životaschopnějšími“. Aspoň dočasně...

Poznámky:

9. Mužská postava v klobouku uprostřed je – možná – Benn.

10. Podtitul Spenglerova Zániku Západu zní: *Obrysy morfologie světových dějin*.

11. Nietzscheho teze ze *Zrození tragédie*, že apollinské „umění formy“ olympských bohů, „krásného zdání“ a „snu“ je odpovědí na stálé ohrožení chaosem dionýského, je aplikována na modernu: „antika je blízko“ (*Dórský svět*).

12. „Hereditary tunnel“ mezi moderním a archaickým já.

13. V roce 1933 nejsou kritéria tohoto výběru veřejnosti ještě známa. Články v odborném tisku však v Bennovi probouzejí odpor proti zdůrazňování primátu tělesného typu a táže se: „Jaké jsou rozhodující hodnoty lidského bytí?“, „Stačí snad zdravé tělo, aby dovedlo národ k velikosti v dějinách?“

Series Navigation

<< Gottfried Benn: Esoterický lyrik a rasový vizionář, část 2